

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 417

**Współczesne problemy ekonomiczne.
Rozwój zrównoważony w wymiarze
krajowym i regionalnym**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-562-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Grażyna Adamczyk-Łojewska, Adam Bujarkiewicz: Procesy polaryzacji w polskiej przestrzeni gospodarczej / Polarization processes in the Polish economic space.....	9
Anna Bisaga: Kapitał społeczny w zrównoważonym rozwoju regionu opolskiego na przykładzie badań w towarowych gospodarstwach rolnych / Social capital in balanced development of Opole region on the basis of research in merchandise households.....	19
Artur Grabowski: Społeczna odpowiedzialność niemieckich przedsiębiorstw sportowych (piłkarskich) w kontekście zrównoważonego rozwoju / Corporate social responsibility of German sports (soccer) enterprises in the context of sustainable development	28
Marcin Janowski: Zarządzanie organizacją w aspekcie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw / Socially responsible business and management of a contemporary organization.....	38
Joanna Kizielewicz: Trudności samorządów terytorialnych w Polsce w procesie planowania rozwoju regionalnego / Difficulties of regional authorities in Poland in the process of planning of regional development.....	46
Jolanta Kondratowicz-Pozorska: Konkurencyjność przedsiębiorstwa w świetle zrównoważonego rozwoju (na przykładzie ekologicznych gospodarstw rolnych) / Competitiveness of enterprise in the context of sustainable development (based on organic farms)	55
Natalia Konopińska: Priorytety zrównoważonej gospodarki leśnej na sudeckim przygranicznym obszarze górskim ze szczególnym uwzględnieniem ochrony i powiększania zasobów leśnych / Priorities of sustainable forest management at the Sudeten border mountain area with particular emphasis on the protection and enhancement of forest resources	64
Sławomir Kotylak: Potencjał klasy kreatywnej jako elementu strategii rozwoju zrównoważonego na przykładzie wybranych obszarów miejskich / Creative class potential as a part of sustainable development strategy on the example of selected urban areas	75
Barbara Kryk: Realizacja celów ekologicznych zrównoważonego rozwoju w Polsce na tle UE / The accomplishment of environmental objectives as part of sustainable development in Poland in comparison with the EU.....	86
Joanna Kubicka, Teresa Kupczyk: Wpływ mikro- i małych przedsiębiorstw na środowisko naturalne i ich działania na rzecz zrównoważonego rozwoju / Impact of micro and small enterprises on the natural environment and their operations related to sustainable development.....	95

Agnieszka Łopatka: Analiza sytuacji osób młodych na rynku pracy w Polsce w kontekście założeń strategii Europa 2020 / Analysis of young people on the labour market in Poland in the context of Europe 2020 Strategy	105
Danuta Miłaszewicz: Wybrane wymiary spójności społecznej w ocenie studentów / Selected dimensions of social cohesion in the assessment of students	115
Jarosław Michał Nazarczuk: Handel zagraniczny w SSE w Polsce w 2012 roku / Foreign trade in special economic zones in Poland in 2012	126
Łukasz Olipra: Współczynnik biznesowej mobilności lotniczej pracowników w dolnośląskich przedsiębiorstwach – implikacje dla polityki rozwoju regionalnego / Business air mobility of employees factor in Lower Silesian companies – implication for the regional development policy.....	135
Magdalena Pronobis: Instrumenty finansowe: nowy paradygmat wsparcia unijnego? / Financial instruments: the new paradigm of the EU structural support?	153
Ewa Szostak: Spójność i rozwój zrównoważony na Dolnym Śląsku w kontekście strategii Europa 2020 – wybrane aspekty / Cohesion and sustainable development in Lower Silesia in the context of Europe 2020 Strategy – selected aspects.....	164
Katarzyna Tracz-Krupa: Program Operacyjny Kapitał Ludzki jako narzędzie polityki spójności Unii Europejskiej w wymiarze społecznym w Polsce w latach 2007–2013 / Human Capital Operational Program as a tool of cohesion policy in the social dimension in the perspective of 2007–2013 in Poland	176
Magdalena Wojarska: Fundusze Polityki Spójności UE a zrównoważony rozwój polskich regionów / EU Cohesion Policy Funds in the context of sustainable development of Polish regions	185

Wstęp

Współczesne problemy ekonomiczne stanowią interesujący poznawczo obszar badań prowadzonych od kilku lat przez trzy zespoły naukowe z uczelni ekonomicznych Katowic, Szczecina i Wrocławia. Wybór rozwoju zrównoważonego na temat przewodni tomu, który trafia do rąk czytelnika, potwierdza aktualność i nieślabnące znaczenie tego zagadnienia w odniesieniu do teorii ekonomii (a zwłaszcza rozwoju regionalnego) i jej praktycznych zastosowań. Zebrane w tym tomie opracowania wskazują na rosnące zainteresowanie rozwojem zrównoważonym, który staje się zagadnieniem inter- i multidyscyplinarnym. Kryterium doboru artykułów do bieżącego tomu stanowi rozwój zrównoważony w jego wymiarze przestrzennym (krajowym i regionalnym, w tym lokalnym), który jest analizowany w różnych aspektach, np.: ekonomicznym, społecznym, ekologicznym i instytucjonalnym.

Naukowy oraz aplikacyjny charakter rozwoju zrównoważonego, postrzeganego współcześnie jako wyzwanie, znajduje potwierdzenie w dokumentach strategicznych formułowanych przez aktorów rozwoju na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Analiza takich dokumentów na tle strategii Europa 2020 potwierdza, że rządy, samorządy czy przedsiębiorcy, a także społeczeństwo są w różny sposób odpowiedzialni za osiągnięcie celów rozwoju zrównoważonego; znajduje to odzwierciedlenie w opracowaniach zebranych w niniejszym tomie. Autorzy koncentrują swoją uwagę na analizie polityki spójności jako narzędziu wdrażania celów rozwoju zrównoważonego na szczeblu regionalnym i krajowym, z pozycji różnych beneficjentów tej polityki – władz regionalnych, przedsiębiorców, samorządów terytorialnych. W badaniach przewija się zagadnienie czynników rozwoju (także nowoczesnych, takich jak wiedza czy klasa kreatywna) oraz instrumentów (SSE, instrumenty finansowe) i siły ich wpływu na poszczególne wymiary rozwoju zrównoważonego: gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Analizie poddaje się też problemy rozwoju regionalnego w odniesieniu do całego kraju (polaryzacja przestrzeni gospodarczej), obszarów przygranicznych, miejskich oraz poszczególnych regionów (Opolszczyzna, Dolny Śląsk).

Wieloaspektowość podejścia do rozwoju zrównoważonego sprawia, że każdy czytelnik może znaleźć tu interesującą go problematykę oraz wartościowe wnioski i konkluzje.

Urszula Zagóra-Jonszta, Ewa Pancer-Cybulska, Bernadeta Baran

Sławomir Kotylak

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: s.kotylak@wez.uz.zgora.pl

**POTENCJAŁ KLASY KREATYWNEJ
JAKO ELEMENTU STRATEGII ROZWOJU
ZRÓWNOWAŻONEGO NA PRZYKŁADZIE
WYBRANYCH OBSZARÓW MIEJSKICH**

**CREATIVE CLASS POTENTIAL AS PART
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGY
ON THE EXAMPLE OF SELECTED URBAN AREAS**

DOI: 10.15611/pn.2016.417.08

JEL Classification: F1, H00, R1

Streszczenie: Celem artykułu jest potwierdzenie tezy, że potencjał klasy kreatywnej zdefiniowany przez Richarda Floridę, a będący kluczowym elementem sektora przemysłów kreatywnych, stanowi istotny element strategii rozwoju zrównoważonego miasta. Wyróżnione w prezentowanym opracowaniu podejścia badawcze to: podejście funkcjonalne, metodyka analizy funkcjonalnej, analiza porównawcza, podejście eksperckie, benchmarking. Podejścia te w większym stopniu opierają się na badaniach literaturowych, a w mniejszym stopniu na badaniach diagnostycznych (ocenie stanu faktycznego), wiążąc je następnie z tworzeniem modeli-wzorców. Te ostatnie są podstawą przygotowania rozwiązań użytkowych mogących posłużyć jako implikacje praktyczne w procesie kreacji strategii rozwoju zrównoważonego obszarów miejskich.

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, strategia rozwoju obszarów miejskich, przemysł kreatywny, klasa kreatywna.

Summary: This article aims to support the argument that the potential of the creative class as defined by Richard Florida and being a key element of the creative industries sector is an important element for sustainable city development strategy. For the purposes of the study the following research approaches were applied: functional approach, methodology of the functional analysis, comparative analysis, expert approach, benchmarking. These approaches to a greater extent base on research literature, and to a lesser extent on diagnostic testing (assessment of the facts), combining them with the creation of models and patterns. The latter are the basis for the preparation of utility solutions that could serve as practical implications for the process of creation strategy for sustainable development of urban areas.

Keywords: sustainable development, urban areas development strategy, creative industry, creative class.

1. Wstęp

Pojęcie zrównoważonego rozwoju, jak i wiele innych, takich jak: ekorozwój, ład przestrzenny czy reurbanizacja, są wartościami w dużej mierze subiektywnymi i trudnymi do precyzyjnego i jednoznacznego zdefiniowania, a tym bardziej do zastosowania w codziennej praktyce. Ponadto zbyt często nieuprawnione stosowanie ich w wielopłaszczyznowych wypowiedziach doprowadziło do sytuacji, w której ich pierwotne znaczenie zostało niemal całkowicie zatarte i są one w dzisiejszej polemice – w tym również naukowej – pojęciami z gatunku „wytrychów”. Nie zmienia to jednak faktu, że opisują one istotne problemy – istotne z punktu widzenia naukowego poznania.

Stąd też problematyka miast jest obecnie tematem szczególnie aktualnym i ważnym, dostrzeganym przez liczne instytucje międzynarodowe, które inspirują i finansują tworzenie szczegółowych raportów¹ w tym zakresie.

Na podstawie analizy wyników zaprezentowanych we wskazanych raportach można wskazać siedem obszarów będących w ocenie autora fundamentalnymi czynnikami pojawiania się dysproporcji. Można zaliczyć do nich:

- 1) poziom wzrostu i rozwoju gospodarczego miasta;
- 2) stopień wykorzystania kapitału ludzkiego i społecznego;
- 3) poziom rozwoju społeczeństwa informacyjnego i opartego na wiedzy;
- 4) poziom i dostępność usług publicznych dla mieszkańców;
- 5) stan infrastruktury materialnej miasta;
- 6) zdolność instytucjonalna administracji miejskiej;
- 7) poziom i dostępność wartości kulturowych.

Ponadto przypatrując się poszczególnym kryteriom ocen, można dostrzec, że poziom rozwoju w różnych obszarach jest w dużej mierze uzależniony od wiedzy i kreatywności osób zamieszkujących dane miasta, co powoduje, że dotychczasowe czynniki, takie jak zasoby naturalne i praca fizyczna, są w ten sposób wypierane jako źródła tworzenia bogactwa i wzrostu gospodarczego [zob. [Drab-Kurowska, Sokół 2010]].

Prowadzi to do wniosku, że klucz do sukcesu miasta tkwi nie w obniżaniu kosztów jego funkcjonowania, ale w podnoszeniu jakości: jakości życia mieszkańców i jakości ich kształcenia. Stąd też jedną z nowych koncepcji rozwoju miast, powstającą w oparciu o prowadzone obecnie szerokie badania, jest koncepcja, że ludz-

¹ W roku 2001 z inicjatywy OECD powstał raport *Cities and Regions in the New Learning Economy*; w roku 2006 opublikowano raport zatytułowany *Competitive Cities in the Global Economy*; w styczniu 2006 r. Komisja Europejska przyjęła *Thematic Strategy on the Urban Environment*, adresowaną do osób i instytucji zarządzających środowiskiem miejskim na szczeblu państwowym, regionalnym i lokalnym; w roku 2008 i 2010 ONZ opublikowała raport *Creative Economy*, poświęcony między innymi rozwojowi miast z wykorzystaniem CCI; w roku 2012 IFACCA opublikowała raport *Creative Intersections*; w roku 2011 Deutsche Bank Research opublikował raport *Cultural and Creative Industries*, poświęcony analizie potencjału kreatywnego miast.

ka kreatywność jest fundamentalnym źródłem wzrostu gospodarczego, a miasta, chcąc stworzyć przewagę konkurencyjną nad innymi lub wyrównać poziom rozwoju, muszą stać się dla ludzi atrakcyjne, aby nie dopuścić do utraty siły kreatywnej, przyciągać ją z zewnątrz i utrzymać.

W odniesieniu do powyższego celem artykułu jest weryfikacja tezy, że potencjał klasy kreatywnej zdefiniowany przez Richarda Floridę, a będący kluczowym elementem sektora przemysłów kreatywnych, stanowi istotny element strategii rozwoju zrównoważonego miasta.

2. Klasa kreatywna według Richarda Floridy

Prekursorem idei rozwoju miast poprzez zastąpienie kapitału społecznego kapitałem kreatywnym jest Richard Florida (zob. [Florida 2001; 2005]). Punktem wyjścia jego rozważań jest istota miasta. Co do faktu, że wzrost gospodarczy jest napędzany przez miasta i regiony, istnieje zgoda wśród naukowców: ekonomistów, socjologów i geografów. Miasta są miejscami, gdzie gromadzą się nie tylko ludzie, ale i firmy oraz instytucje.

R. Florida podważa tezę, jakoby szybki transport, telekomunikacja i Internet miały uczynić niepotrzebnymi miejsca, gdzie ludzie spotykają się, by pracować; takie teorie pojawiły się już w XIX wieku wraz z pierwszymi telefonami, telegrafem i samochodami – i nie sprawdziły się do dziś. Możemy przy tym zaobserwować, że nie tylko ludzie zamieszkują miasta, ale i przedsiębiorstwa działają w skupiskach.

Z punktu widzenia R. Floridy teoria „kapitału społecznego” powinna ustąpić miejsca teorii „kapitału kreatywnego”. Ta ostatnia jest pochodną teorii „kapitału ludzkiego” głoszącej, że osoby kreatywne są siłą napędową wzrostu gospodarczego, a miejsca, które licznie zamieszkują – „skupiska talentu” – rozwijają się bardziej dynamicznie i mają zdolność przyciągania jeszcze większej liczby twórczych jednostek.

Jak zauważa R. Florida, kapitał kreatywny jest kapitałem mobilnym. Ludzie, dzięki którym tworzy się kapitał kreatywny, aktywni i dynamiczni, migrują w poszukiwaniu odpowiadającego im środowiska życia i pracy, w którym mogą realizować swoje ambicje i plany. Stąd też istotna z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju jest alokacja kapitału kreatywnego, a ta zależy głównie od tego, jak atrakcyjne postrzegane jest miasto i jaka jest jego pozycja konkurencyjna względem innych miast, z punktu widzenia warunków życia i prowadzenia działalności w sektorze kreatywnym.

Zatem idea klasy kreatywnej jako fundamentu rozwoju miast znalazła szerokie odbicie w wielu krajach, gdzie w oparciu o nią wykształcono nową sektorową postać przemysłu – przemysł kreatywny.

Jak z każdą nową formą, pojawiły się trudności z precyzyjnym zdefiniowaniem, czym jest sektor kreatywny, przemysł kreatywny czy działalność kreatywna i jakie podmioty gospodarcze powinny być zaliczone do grupy kreatywnych. W wielu

bowiem dziedzinach gospodarki mamy do czynienia z kreatywnością: twórczym podejściem do sposobów realizacji określonych zadań związanych z produkcją dóbr i usług. Różnorodność definicji, a także szerokie ujęcie uczestników tworzenia i dystrybucji wartości sprawiają, że trudne jest precyzyjne zmierzenie ich efektów (zob. [Markiewicz 2013, s. 64]). Dlatego w zależności od kraju czy osób zajmujących się sektorem kreatywnym definiowany jest on na różne sposoby. Tym, co łączy różne podejścia i co pozostaje wspólną częścią różnych definicji, jest kultura i jej wpływ na tworzenie się i rozwój sektora kreatywnego.

Wracając jednak do pojęcia klasy kreatywnej: jego pojawienie się jest związane ze wzrostem znaczenia kultury i powiązanych z nią działalności w rozwoju ekonomicznym, znaczenia wiedzy we wszystkich aspektach ekonomicznych produkcji, dystrybucji i konsumpcji oraz znaczenia sektora usług w gospodarce opartej na przepływach i powiązaniach sieciowych, stymulowanej i integrowanej powiązaniem informacyjnymi, możliwymi dzięki rozwojowi nowych technologii, gromadzenia i przetwarzania informacji.

3. Strategia rozwoju zrównoważonego

Pojęcie strategii rozwoju zrównoważonego swój rodowód wywodzi ze znanej opinii Klubu Rzymskiego „Granice wzrostu” (zob. [Meadows i in. 1973]). Zgodnie z tą opinią w celu zapewnienia dalszej egzystencji życia na Ziemi i możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb wszystkich ludzi i przyszłych generacji, należy zadbać o zrównoważony rozwój wszelkich dziedzin życia i ludzkiej działalności.

Teoretyczne rozważania nad pojęciowym znaczeniem rozwoju zrównoważonego należy rozpocząć od stwierdzenia, że mimo wieloletniej dyskusji pojęcie to nie jest do tej pory precyzyjnie zdefiniowane. Wraz z pierwszymi próbami ujęcia problemu rozwój myśli ulega stałemu poszerzaniu w oparciu o nowe wyobrażenia, u których podstaw leży między innymi uwzględnianie ekonomicznych, ekologicznych, technologicznych i socjalnych zjawisk i sposobów ich obserwacji poprzez możliwość harmonizacji określonych wymiarów. Stąd też najogólniejszą formą określającą rozwój zrównoważony jest stwierdzenie, że jest to niepogarszanie stanu środowiska podczas ingerencji w nie, przy jednoczesnym zagwarantowaniu przyrodniczych podstaw funkcjonowania systemów społeczno-gospodarczych.

Charakterystycznymi zjawiskami ekonomicznymi ostatniej dekady są wyraźna liberalizacja i globalizacja rynków oraz działań gospodarczych [Czaplewski 2007, s. 5]. Szczególnie istotne jest w tym względzie utrzymanie trwałości zarówno systemów ekonomicznych (od ich trwałości zależy przetrwanie kultury ludzkiej), jak i ekologicznych (bo one stanowią warunek trwałości systemów ekonomicznych)².

Istotę rozwoju zrównoważonego stanowi więc dynamiczny rozwój społeczeństwa i gospodarki, który poprzez nierozzerwalne relacje ze środowiskiem nie doprowadzi w niej do zmian bądź w przyszłości polepszy jego stan, jeżeli jest to konieczne.

² Zob. http://www.mikroekonomia.net/system/publication_files/979/original/2.pdf?1315227136.

Stąd też główne zasady strategii rozwoju zrównoważonego odnoszą się do trzech podstawowych relacji: środowisko – gospodarka, społeczeństwo – gospodarka, społeczeństwo – środowisko.

Łatwo zatem dostrzec, że elementy opisu rozwoju zrównoważonego stanowią wspólny mianownik pomiędzy pojęciami „rozwój miasta” i „rozwój zrównoważony” poprzez odniesienie ich do skali ingerencji w środowisko społeczne, ekonomiczne i środowiskowe, jakie ze sobą niosą. Miasto poprzez swój rozwój wpływa na środowisko, w jakim żyją ludzie. Jeżeli wpływ jest silnie negatywny, to w dłuższej perspektywie czasowej prowadzi to do deregulacji tkanki miasta ze względu na pojawienie się negatywnych czynników społecznych, te zaś w bezpośredni sposób uderzają w czynniki ekonomiczne, które to stoją bezpośrednio za wszelkimi planami rozwojowymi miasta. Zatem istotne wydaje się, aby rozwój miast prowadzony był w oparciu o strategię, która pozwoli na swobodny jego rozwój z jednoczesnym uwzględnieniem potrzeb środowiskowych i społecznych.

W opinii autora jednym z takich elementów strategii rozwoju zrównoważonego jest rozwój klasy kreatywnej poprzez tworzenie fundamentów funkcjonowania sektora przemysłów kreatywnych, który w założeniach opiera swój rozwój na harmonii ze środowiskiem, gospodarką i kulturą.

4. Charakterystyka wybranych obszarów i metodyki badawczej

Na potrzeby przeprowadzenia analizy mającej na celu przyjęcie tezy wybrano trzy obszary metropolitalne zlokalizowane na terytorium Polski, tj. Gdański Obszar Metropolitalny, Poznański Obszar Metropolitalny i Lubelski Obszar Metropolitalny. Kryteria wyboru uzależnione zostały od trzech podstawowych czynników:

- porównywalnego potencjału społecznego;
- porównywalnej wielkości i liczby mieszkańców;
- porównywalnej liczby podmiotów przemysłu kreatywnego.

Wartości tych czynników zostały przedstawione w tabeli 1.

Ze względu na ograniczony dostęp do danych źródłowych występuje zróżnicowanie dotyczące okresu badawczego w poszczególnych metropoliach oraz struktury wyodrębnienia przemysłów kreatywnych, jednak nie ma to wpływu na zakres prowadzonej analizy.

Tabela 1. Podstawowe charakterystyki wybranych obszarów metropolitalnych

Obszar metropolitalny	Liczba mieszkańców	Powierzchnia	Gęstość zaludnienia
Gdański Obszar Metropolitalny	945 543	1 007 km ²	939 osób na km ²
Poznański Obszar Metropolitalny	900 423	2 161 km ²	416 osób na km ²
Lubelski Obszar Metropolitalny	713 691	4 220 km ²	169 osób na km ²

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na 31 grudnia 2014 r.).

Ze względu na chęć sprawdzenia słuszności tezy, a w efekcie wyłonienia elementów teorii twórczych zdecydowano się na przyjęcie sekwencji: operacjonalizacja do postaci zmiennych – model badawczy – hipotezy badawcze – testowanie hipotez i analiza danych. Z podejściem tym związane jest zastosowanie metod ilościowych w celu analizy zebranych danych i weryfikacji hipotez.

Tabela 2. Gdański Obszar Metropolitalny (liczba i dynamika wzrostu podmiotów przemysłu kreatywnego w latach 2000–2012)

Branża	Liczba podmiotów			Dynamika w % (2000–2012)
	2000	2006	2012	
Sprzedaż detal. dóbr kulturalnych	9 951	11 193	15 034	51,1
Usługi projektowe i org.	5 538	5 756	6 276	13,3
Architektura i inżynieria	3 472	4 254	5 523	59,1
Oprogramowanie	1 050	1 558	2 344	123,2
Reklama	971	1 410	1 618	66,6
Działalność twórcza i rozrywkowa	1 174	1 313	1 498	27,6
Produkcja biżuterii	904	1 204	1 405	55,4
Dziennikarstwo i dział. wydawnicza	447	601	812	81,7
Działalność filmowa	240	264	243	1,3
Muzea i inna działalność kulturalna	217	246	254	17,1
OGÓLEM	23 964	27 799	35 007	46,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Diagnoza sektora branż kreatywnych na obszarze Metropolii Gdańskiej*, Gdańsk 2009 oraz danych GUS.

Tabela 3. Poznański Obszar Metropolitalny (liczba i dynamika wzrostu podmiotów przemysłu kreatywnego w latach 2001–2009)

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów			Dynamika w %		
	2001	2005	2009	2001–2005	2005–2009	2001–2009
Działalności twórcze*						
Miasto Poznań	5 637	7 378	8 080	30,9	9,5	43,3
Powiat poznański	1 837	2 696	3 057	46,8	13,4	66,4
Poznański OM	7 474	10 074	11 373	34,8	10,6	49,0
Działalność o dużym wykorzystaniu wiedzy**						
Miasto Poznań	7 189	10 889	12 948	51,5	18,9	80,1
Powiat poznański	1 742	3 022	3 897	73,5	29,0	123,7
Poznański OM	8 931	13 911	16 845	55,8	21,1	88,6
Przemysł kreatywny ogółem						
Miasto Poznań	12 826	18 267	21 028	42,4	15,1	63,9
Powiat poznański	3 579	5 718	6 954	59,8	21,6	94,3
Poznański OM	16 405	23 985	27 982	46,2	16,7	70,6

* Zaliczono do nich: reklamę, architekturę, dzieła sztuki, rzemiosło artystyczne, wzornictwo i projektowanie mody, wideo, filmowanie, działalność: muzyczną, rozrywkową, wydawniczą, w zakresie oprogramowania. ** Zaliczono do nich: produkcję i usługi w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych, usługi finansowe, usługi prawne i inne usługi dla biznesu, badania i rozwój, szkolnictwo wyższe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Sektor kreatywny w poznańskim obszarze metropolitalnym cz. I*, Poznań 2010, oraz danych GUS.

Operacjonalizacja pomiarowa danych dokonana została w odniesieniu do komunikatu Komisji Europejskiej *Wyjść poza PKB. Pomiar postępu w zmieniającym się świecie*, w którym zaproponowano opracowanie syntetycznego indeksu obejmującego zagadnienia ochrony środowiska i jakości życia. Podobnej transkrypcji poddano wskaźniki opisujące poziom rozwoju miast. Za element oceny przyjęto dynamikę wzrostu podmiotów przemysłu kreatywnego jako wyznacznik absorpcji klasy kreatywnej przez poszczególne miasta (zob. tab. 2, 3 i 4).

Uzyskane dane pozwalają stwierdzić, że z wyjątkiem Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego pozostałe obszary, tj. poznański i gdański, charakteryzują się silnym trendem wzrostowym w liczbie działających podmiotów przemysłu kreatywnego, co świadczy o dużym wzroście liczby osób przynależących do klasy kreatywnej. Natomiast Lubelski Obszar Metropolitalny – choć badany okres był najkrótszy – charakteryzuje się stagnacyjnym poziomem liczby podmiotów przemysłu kreatywnego.

Tabela 4. Lubelski Obszar Metropolitalny (liczba i dynamika wzrostu podmiotów przemysłu kreatywnego w latach 2006–2011)

Sekcja	Liczba podmiotów			Dynamika w %		
	2006	2010	2011	2006– –2010	2010– –2011	2006– –2011
Działalność wydawnicza	237	248	229	4,64	-7,66	-3,38
Produkcja filmów, nagrań wideo, programów TV, nagrań dźwiękowych	121	133	140	9,92	5,26	15,70
Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych	9	11	11	22,22	0,00	22,22
Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem IT	440	511	558	16,14	9,20	26,82
Architektura i inżynieria; badania i analizy techniczne	1 003	1 043	1 045	3,99	0,19	4,19
Reklama, badanie rynku i opinii publicznej	487	525	543	7,80	3,43	11,50
Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1 221	1 224	1 189	0,25	-2,86	-2,62
Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką	188	193	182	2,66	-5,70	-3,19
Działalność bibliotek, archiwów oraz działalność związana z kulturą	39	38	39	-2,56	2,63	0,00
Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	6 963	7 074	6 731	1,59	-4,85	-3,33
Suma podmiotów wg ww. sekcji PKD	3 745	3 926	3 936	4,83	0,25	5,10
(z uwzględnieniem podmiotów handlu detalicznego)	10 708	11 000	10 667	2,73	-3,03	-0,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Wsparcie przemysłów kreatywnych w Lublinie*, Lublin 2012 oraz danych GUS.

Potwierdzają to również inne badania. Według badania w ramach programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) na zlecenie resortu rozwoju regionalnego³, w którym wykorzystano wskaźnik *Local Human Development Index* (LHDI), spośród analizowanych miast Gdańsk w badaniu zajął dziewiątą pozycję, Poznań szóstą, a Lublin siedemnastą.

5. Ocena potencjału klasy kreatywnej jako elementu strategii rozwoju zrównoważonego

Omówione w części teoretycznej relacje między analizowanymi zmiennymi pozwoliły na zbudowanie modelu badawczego (zob. rys. 1).

Na podstawie skonstruowanego modelu sformułowano – z wykorzystaniem przeglądu literatury – następujące hipotezy badawcze (tekst pochyły):

Hipoteza 1. *Sfera twórcza i kultura stają się [...] lokomotywami rozwoju i katalizatorami zmian gospodarczych.* Powstająca w ten sposób klasa kreatywna [...] przyciąga następane utalentowane jednostki, które współpracując w sieciach, tworzą nowe powiązania kooperacyjne. Koncentracja twórców, przedsiębiorców i odbiorców w miastach i dzielnicach kreatywnych tworzy atrakcyjną atmosferę, mierzona tzw. indeksem bohemy, oraz możliwości, które pozwalają na realizację międzybranżowych i międzysektorowych projektów [Szlachta 2010, s. 13].

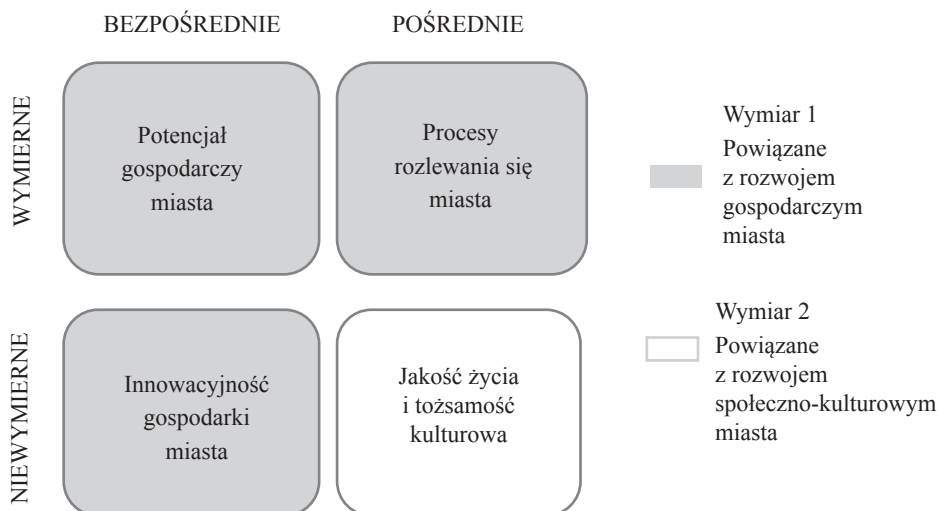
Hipoteza 2. Tym samym zmianie ulega charakter miasta, gdzie – *dzięki wzmożonej aktywności jednostek i grup twórczych – zwiększa się dynamika gospodarki, także w jej mniej prężnych gałęziach.* Dzieje się tak z powodu kreatywnego interpretowania wiedzy, gotowości do adaptowania nowych technologii i modeli biznesowych oraz chęci partnerskiej współpracy [Newbiggin 2010, s. 27].

Hipoteza 3. W przeciwieństwie do fabryk samochodów czy odzieży, które można przemieścić z kraju do kraju w zależności od tego, gdzie koszty pracy są najniższe, *sektorów kreatywnych nie można po prostu usunąć z jednej lokalizacji i zaszczerpić w nowym miejscu* [Newbiggin 2010, s. 37].

Hipoteza 4. *Specyfika sektora kreatywnego, a w szczególności jego obecność w mieście, powoduje zmiany na polach wykraczających poza ramy gospodarki i ekonomii miasta.* Widoczną zależnością jest choćby wysokie zaawansowanie technologiczne, które połączone z wysokim standardem życia powoduje napływ utalentowanych jednostek, a tym samym podnosi atrakcyjność miasta [Kotylak 2013, s. 74].

Na podstawie analizy literatury można wyprowadzić założenie, że potencjał klasy kreatywnej jest wprost proporcjonalny do oddziaływania przemysłów kreatywnych, może zatem posłużyć jako model oceny potencjału klasy kreatywnej jako elementu strategii rozwoju zrównoważonego.

³ Badanie zostało przeprowadzone w roku 2014.

Rys. 1. Model macierzy oddziaływania przemysłów kreatywnych

Źródło: opracowanie własne.

W celu weryfikacji skonstruowanych hipotez badawczych zostały one poddane analizie, w której wykorzystano metody i narzędzia statystyczne. W przypadku przyjęcia kryterium Jolliffe [2002, s. 1] i zdecydowania się na dwa wymiary, układ czynników będzie wyglądał jak w tab. 5.

Tabela 5. Analiza czynnikowa potencjału oddziaływania przemysłów kreatywnych na zrównoważony rozwój wybranych obszarów miejskich po przyjęciu kryterium Jolliffe

	Wymiar 1	Wymiar 2
Gdański Obszar Metropolitalny		
Hipoteza 1	0,848	0,187
Hipoteza 2	0,854	0,242
Hipoteza 3	0,706	0,413
Hipoteza 4	0,143	0,788
Poznański Obszar Metropolitalny		
Hipoteza 1	0,749	0,156
Hipoteza 2	0,814	0,132
Hipoteza 3	0,572	0,490
Hipoteza 4	0,308	0,696
Lubelski Obszar Metropolitalny		
Hipoteza 1	0,716	0,221
Hipoteza 2	0,728	0,226
Hipoteza 3	0,663	0,370
Hipoteza 4	0,361	0,704

Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych danych statystycznych.

Pogrubiono wyniki dla tych czynników, które się grupują i mogą opisywać daną hipotezę. Dzięki tej metodzie możliwa była redukcja liczby powiązanych ze sobą zmiennych przyjętych do początkowej analizy przy utrzymaniu możliwie największej wariancji zbioru danych.

Zatem w przypadku przyjęcia w analizie czynnikowej kryterium Jolliffe wyłania się charakterystyka silnie skorelowanych powiązań świadczących o dużym potencjale oddziaływania przemysłów kreatywnych na rozwój zrównoważony badanych obszarów miejskich. Można zatem stwierdzić, że żadna z badanych hipotez nie została zredukowana, a uzyskane wyniki potwierdzają ich prawdziwość. Ponadto w przypadku przyjęcia kryterium Jolliffe wystąpiły interesujące poznawczo subtelności pomiędzy poszczególnymi wymiarami oraz wewnątrz nich.

6. Zakończenie

Według przeprowadzonej oceny istnienie klasy kreatywnej – reprezentowanej przez silne przedsiębiorstwa przemysłu kreatywnego – stanowi istotny element w realizacji strategii rozwoju zrównoważonego każdej aglomeracji miejskiej poprzez takie elementy potencjału, jak:

- Wiedza – firmy korzystają z nowych pomysłów, odkryć lub procesów rozwiniętych w innych przedsiębiorstwach, na przykład w wyniku realizacji projektów B+R.
- Produkt – popyt na produkty firmy wzrasta w wyniku rozwoju produktu innej firmy, na przykład popyt na grafikę ilustracyjną rośnie w efekcie rozwoju przedsiębiorstw hostingowych serwisów www.
- Współpraca – firmy czerpią korzyści z prowadzenia działalności blisko innych firm, na przykład w zakresie łączenia niektórych usług w produkcji filmu.
- Szkolenie – osoby wyszkolone w jednej firmie przechodzą do innej, na przykład aktorzy z teatru subsydiowanego do teatru komercyjnego lub telewizji.
- Sztuka – innowacyjna praca jednego artysty lub firmy rozwija formę sztuki, z której mogą korzystać inni artyści lub firmy.

Pojawienie się na tym samym obszarze kreatywnych przedsiębiorców staje się podstawą do ogólnego stwierdzenia, że takie ośrodki miejskie uznawane są za sprzyjające kulturze i twórczości. W rezultacie powoduje to pojawienie się kolejnych podmiotów gospodarczych oferujących zróżnicowane usługi wzbogacające dany ośrodek miejski. Przyczynia się do tworzenia kolebki nowoczesnego miejskiego życia.

Rozwój miasta generowany obecnością przemysłów kreatywnych nie przejawia się jedynie w zmianach wewnętrznych, ale w dużej mierze wpływa na jego postrzeganie i wizerunek na arenie krajowej i międzynarodowej. W tym sensie przemysł kreatywny staje się narzędziem pozycjonowania i promocji miasta (np. jako kosmopolityczne, specjalistyczne, nastawione na jakość, kreatywne itd.). Tropem tym poszła np. Łódź, tworząc strategię stawiającą na budowę marki miasta kreatywne-

go. Następuje dezurbanizacja centrów i ogranicza się proces rozlewania obszarów miast i obszarów metropolitalnych. Równocześnie ze wzrostem klasy kreatywnej w badanych obszarach nastąpił wzrost czystszej produkcji oraz inwestycji, pomoc techniczna i finansowa w tym zakresie dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz wspieranie badań naukowych i rozwoju technologii przyjaznych środowisku i człowiekowi.

Należy jednak zauważyć, że przeprowadzona ocena w wyodrębnionym sektorze gospodarki wskazuje, że poprawa nie jest satysfakcjonująca i można spodziewać się, że bez dodatkowych przedsięwzięć ze strony obszarów metropolitalnych dalszy rozwój poprzez wykorzystanie potencjału klasy kreatywnej nie będzie możliwy.

Literatura

- Czaplewski M., 2007, *E-biznes jako kierunek doskonalenia usług ubezpieczeń gospodarczych*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Poznań.
- Drab-Kurowska A., Sokół A., 2010, *Male i średnie przedsiębiorstwa wobec wyzwań rozwoju technologii XXI wieku*, CeDeWu, Warszawa.
- Florida R., 2001, *The Rise of the Creative Class and How it's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*, Basic Books, New York (tłum. pol.: *Narodziny klasy kreatywnej oraz jej wpływ na przeobrażenia w charakterze pracy, wypoczynku, społeczeństwa i życia codziennego*, NCK, Warszawa 2010).
- Florida R., 2005, *Cities and the Creative Class*, Routledge, New York.
- Jolliffe I.T., 2002, *Principal Component Analysis*, wyd. 2, Springer, New York.
- Kotylak S., 2014, *Comparative analysis of cultural and creative industries in selected cities in Turkey and Poland*, [w:] Derlukiewicz N., Mempel-Śnieżyk A., Sokół A., Sołoma A. (eds.), *Market in the Modern Economy: Management – processes*, Bratysława.
- Klincewicz K., 2010, *Innowacyjność, talent i tolerancja w polskich regionach*, [w:] Jasiński A. (red.), *Innowacyjność polskiej gospodarki po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, Warszawa.
- Markiewicz J., 2013, *Kreatywne partnerstwa w kontekście rozwoju przemysłów kreatywnych w Szczecinie*, [w:] Janasz K., Markiewicz J. (red.), *Kultura, kreatywność i biznes. Wyzwania dla polityki regionalnej*, Zeszyty Naukowe nr 793, Ekonomiczne Problemy Usług nr 107, Szczecin.
- Meadows D.H., Meadows D., Randers J., Behrens W., 1973, *Granice wzrostu*, PWE, Warszawa.
- Newbiggin J., 2010, *Czy sektory kreatywne mają znaczenie*, [w:] *Kreatywna gospodarka i przemysły kultury*, część 1: *Kreatywna gospodarka: przewodnik dla początkujących*, Londyn.
- Rakowski T., 2009, *Łowcy, zbieracze, praktycy niemocy – etnografia człowieka zdegradowanego*, Słowo/Obraz Terytoria, Gdańsk.
- Szlachta P., 2010, *Postaw na talent*, Bliżej Brukseli, dwumiesięcznik przedstawicielstwa Małopolski w Brukseli, nr 5.